

**INGLIZ TILIDA AGRAR MATNLARNI OQITISH METODIKASI
VA TARJIMA STRATEGIYALARI: INTEGRATIV YONDASHUV**

Rustamova Ozoda

Webster universiteti magistranti

Email: ozodarustamova98@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda ingliz tilini kasbiy yo'nalishlarda, xususan agrar sohada o'rgatishda matn asosida yondashuvning samaradorligi va tarjima strategiyalarining didaktik rolga e'tibor qaratiladi. Til o'zlashtirish jarayonida talabalarning sohaviy matnlar bilan ishlash qobiliyatini shakllantirish ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan uzviy bog'liqdir. Tezisda ingliz tili o'qitish metodikasida agrar matnlar asosida o'rgatishning didaktik imkoniyatlari, tarjima strategiyalarining nazariy asoslari, va integrativ yondashuvning afzalliklari chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, dars jarayonida qo'llanishi mumkin bo'lgan amaliy mashg'ulot shakllari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: Agrar ingliz tili, tarjima strategiyasi, matn asosida o'qitish, kasbiy til kompetensiyasi, integrativ metodika

Kirish: Bugungi global tendensiyalar qishloq xo'jaligi va agrobiznes sohalarida ingliz tilini faol qo'llash zaruratini kuchaytirmoqda. Zamonaviy ilmiy axborot, texnologiyalar va xalqaro hamkorliklar doirasida ingliz tilida axborot olish va uzatish har qanday mutaxassis uchun zaruriy kompetensiyadir. Ayniqsa, ilmiy maqola va xalqaro konferensiya tezislarini o'qish, xorijiy tajribalarni tahlil qilish va texnik hujjatlar bilan ishlash agrar mutaxassislar faoliyatining ajralmas qismiga aylangan. Shu boisdan, ingliz tilini umumiy kommunikativ yondashuvdan tashqari, kasbiy yo'nalishlarga moslashtirilgan shaklda o'rgatish dolzarb ilmiy va amaliy muammolardan biri hisoblanadi.

Tilni o'rganishda matn asosida yondashuv o'quvchini real kommunikatsion muhitga tayyorlash imkonini beradi. Matnlar orqali tilni o'rgatish va tarjima

faoliyatini uyg'unlashtirish nafaqat til bilimi, balki sohaviy tafakkur, terminologik savodxonlik va madaniy kompetensiya ham shakllantirishga yordam beradi. Ayniqsa, tarjima strategiyalari bu jarayonda vosita sifatida til o'zlashtirishni yanada chuqurlashtiradi. Ushbu maqolada aynan shu integratsiyalashgan metodikaning afzalliklari tahlil qilinadi.

I. Agrar matnlar asosida til o'rgatishning o'ziga xos jihatlari

Agrar matnlar soha xususiyatidan kelib chiqqan holda maxsus til, terminlar va struktura bilan tavsiflanadi. Ushbu matnlar turli shakllarda bo'lishi mumkin: ilmiy maqolalar, texnik ko'rsatmalar, agrotexnik protokollar, statistik hisobotlar, qishloq xo'jaligiga oid xalqaro loyiha hujjatlari va boshqalar. Har bir turdagi matn o'zining kommunikativ vazifasiga ega bo'lib, u til o'rgatishda alohida uslubiy yondashuvni talab qiladi.

Agrar matnlar o'quvchilarni ilmiy uslub bilan tanishtiradi, analitik fikrlashni rivojlantiradi va professional muloqotga tayyorlaydi. Masalan, "Soil Fertility and Crop Yield" nomli ilmiy maqola nafaqat terminologiyani, balki sabab-oqibat munosabatini tushunish va sharhlashni ham talab qiladi. Talabalar bu orqali lingvistik bilimlarni kontekstda qo'llash, asosli xulosa chiqarish va mutaxassislik so'z boyligini o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bundan tashqari, agrar matnlar orqali til o'rganish jarayoni o'quvchilarga real hayotdagi muammolarni hal qilishda yordam berishi mumkin. Ular ilmiy tadqiqotlar va amaliy ishlar orqali yangi g'oyalarni ishlab chiqish va mavjud muammolarni yechishda innovatsion yondashuvlarni qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bunday jarayonlar esa ularning kasbiy malakasini oshiradi va global miqyosda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Shu boisdan, agrar matnlar asosida til o'rgatish, tilni alohida predmet emas, balki kasbiy vosita sifatida o'rgatish prinsiplariga mos keladi. Bunday yondashuv soha va tilni bir butun tarzda idrok etishni shakllantiradi, bu esa nafaqat til bilimi, balki amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantirishga xizmat qiladi. O'quvchilar bunday yondashuv orqali o'z mutaxassisliklarini yanada chuqurroq anglab

yetadilar va zamonaviy qishloq xo'jaligi va agrobiznes sohalarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlanadilar.

II. Matn asosida o'rgatish metodikasi

Matn asosida o'rgatish — ingliz tilini real hayotiy, kommunikativ kontekstda o'zlashtirishga asoslangan metodik yondashuvdir. Bu metodika ingliz tilini faqat grammatika yoki lug'at sifatida emas, balki ma'no, muloqot va tushunishga asoslangan jarayon sifatida o'rganishga imkon beradi. Matn asosidagi dars strukturasini quyidagi bosqichlarda tashkil etish mumkin:

Pre-reading (o'qishdan oldingi bosqich): Talabalarga matn mavzusiga oid asosiy tushunchalar, so'zlar, va savollar beriladi. Bu bosqichda taxmin qilish, kontekst asosida izlash va motivatsiya shakllantirish amalga oshiriladi.

While-reading (matnni o'qish jarayoni): Matn ustida faol ish olib boriladi. Talabalar asosiy g'oyani aniqlash, noma'lum terminlarni kontekstdan aniqlash, va matn strukturasini tahlil qilish orqali o'rganadilar.

Post-reading (o'qishdan keyingi bosqich): Matn asosida muhokama, taqriz yozish, savollarga javob berish yoki tarjima qilish kabi mashg'ulotlar bajariladi.

Bunday metodik yondashuv o'quvchini matnni chuqur tushunishga, kontekst asosida fikr bildirishga va ingliz tilida so'zlashuv kompetensiyasini rivojlantirishga undaydi.

III. Tarjima strategiyalari va ularning til o'zlashtirishdagi o'rni

Tarjima faoliyati ingliz tilini o'rganishning kuchli vositalaridan biridir. Xususan, mutaxassislik matnlarini tarjima qilish orqali o'quvchi tilning grammatika, semantika, va pragmatikasini chuqur anglaydi. Tarjimaning asosiy vazifasi – matn ma'nosini asl kontekstda yo'qotmasdan, boshqa tilga to'g'ri va aniq uzatishdir.

Quyidagi strategiyalar agrar matnlar tarjimasida keng qo'llaniladi:

Formal ekvivalentlik: Terminlar va iboralarni eng yaqin mos shaklda tarjima qilish. Bu strategiya ayniqsa ilmiy va texnik matnlarda muhim.

Dinamik ekvivalentlik: Matn ma'nosini ifodaviy jihatdan uzatish. Masalan, mahalliy o'quvchiga tushunarli bo'lishi uchun ba'zi so'zlar izohlab beriladi.

Kompensatsiya: Ma'lum ifoda to'liq tarjima qilib bo'lmaganda, boshqa joyda u bilan bog'liq axborot bilan kompensatsiya qilinadi.

Adaptatsiya: Mahalliy madaniyat yoki til qoidalariga moslashtirish. Bu ko'proq rasmiy bo'lmagan matnlarda ishlatiladi.

Talabalar bu strategiyalar orqali kontekst asosida tarjima qilish, termin tanlash, va madaniy tafovutlarni hisobga olish ko'nikmalarini shakllantiradi.

IV. Integrativ yondashuvning samaradorligi

Integrativ yondashuv — bu til o'rgatishda bir necha metodik elementlarni birlashtirish, ya'ni: matn asosida o'qitish, tarjima qilish, yozma va og'zaki mashqlarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchini ko'p qirrali til kompetensiyalariga tayyorlash yondashuvidir.

Agrar matnlar bilan ishlashda integrativ yondashuv quyidagilarni ta'minlaydi:

O'quvchi faolligi: Talaba nafaqat o'qiydi, balki fikr bildiradi, tarjima qiladi, taqdimot tayyorlaydi

Soha bilan integratsiya: Til faqat grammatika emas, balki professional vosita sifatida shakllanadi

Ko'p darajali kompetensiya: O'qish, yozish, tarjima, fikrlash va madaniy tafakkur birgalikda rivojlanadi

Tajribalar shuni ko'rsatadiki, bunday yondashuv orqali talabalar ingliz tilini chuqurroq o'zlashtiradilar, ayniqsa mutaxassislikka oid matnlarni o'qish va tarjima qilishda mustaqil ishlay olish malakasi ortadi.

V. Amaliy tavsiyalar va mashg'ulot shakllari

Quyida integrativ yondashuv asosida o'tkazilishi mumkin bo'lgan samarali dars shakllari keltirilgan:

Termin lug'atini tuzish: Har bir yangi matn asosida sohaviy terminlarni ro'yxatga olish, ularning tarjimasi va izohini yozish

Tarjimonlar klubi: O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, matnlarni tarjima qiladi va bir-birining ishlarini baholaydi

Mutaxassislik blogi: Talabalar o'z tarjima qilgan maqolalari yoki o'ylari bilan onlayn blog yuritadi

Agro-tahlil taqdimoti: Matn asosida tahliliy taqdimot tayyorlash: grafiklar, atamalar va statistik ma'lumotlar asosida

Dialogik rol o'yinlar: Fermer–mutaxassis, olim–agronom kabi ssenariylar asosida so'zlashuv mashg'ulotlari

Xulosa

Global axborot almashinuvi va xalqaro hamkorlik davrida ingliz tilini sohaga yo'naltirilgan tarzda o'rgatish zarurati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, agrar sohada ishlayotgan yoki ushbu yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarning kasbiy rivojlanishi uchun ingliz tilidagi mutaxassislik matnlarini o'qish, tahlil qilish va tarjima qilish qobiliyatini shakllantirish muhim kompetensiyalardan biridir.

Ushbu tezisda yoritilganidek, matn asosida o'qitish metodikasi agrar terminologiyani o'zlashtirish va kasbiy tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi. Talabalarda kontekst asosida tushunish, matn tahlili, struktura bo'yicha fikr yuritish, asosiy va ikkinchi darajali ma'lumotlarni ajrata olish, hamda matn asosida mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalari rivojlanadi.

Tarjima strategiyalari esa, o'z navbatida, tilni chuqurroq o'zlashtirish, madaniyatlararo tafovutlarni tushunish, mos atamalarni aniqlash va ulardan kontekstda foydalanish malakasini mustahkamlaydi. Ayniqsa, ilmiy va texnik matnlarni tarjima qilish orqali talabalar til va mazmun o'rtasidagi munosabatni chuqur anglaydi, murakkab ibora va konstruktsiyalarni o'zlashtiradi, stilistik farqlarga e'tibor beradi.

Shu asosda, integrativ yondashuv – ya'ni matn asosida o'rganish, tarjima qilish va muloqot ko'nikmalarini uyg'unlashtirish – ingliz tilini agrar yo'nalishda o'qitishda eng samarali strategiyalardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu

yondashuv orqali til o'rgatuvchi nafaqat til kompetensiyasini, balki kasbiy savodxonlik, tahliliy fikrlash, axborotni qayta ishlash va uzatish malakasini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ingliz tili ta'limi bir yo'nalishli emas, balki ko'p darajali va integrativ yondashuvga tayangan holda olib borilishi lozim. Bu yondashuv orqali o'quvchi sohaga mos ravishda ingliz tilida bimalol axborot olish, uni tahlil qilish, tarjima qilish va professional muloqot yuritish darajasiga yetadi. Shu bois, til o'rgatishda agrar matnlar asosida metodik komplekslar, tarjima mashg'ulotlari va kontekstga asoslangan interaktiv usullar keng joriy etilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Alibekova, N. (2022). Ingliz tilini kasbiy yo'nalishda o'qitish: integrativ metodik yondashuvlar. Ta'lim va fan, 4(19), 33–39.
2. Cook, G. (2010). Translation in Language Teaching: An Argument for Reassessment. Oxford University Press. <https://global.oup.com>
3. Duff, A. (1990). Translation: Resource Books for Teachers. Oxford University Press. <https://global.oup.com>
4. Grabe, W., & Stoller, F. L. (2002). Teaching and Researching Reading. Longman. <https://www.pearson.com>
5. Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org>
6. Ismoilov, I. (2021). Agrar matnlar tarjimasi: lingvistik va uslubiy jihatlar. Filologiya masalalari, 2(49), 114–120. <https://tilvaadabiyot.uz>
7. Kelly, D. (2005). A Handbook for Translator Trainers. Routledge. <https://www.routledge.com>
8. Nation, I. S. P. (2001). Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org>

9. Nunan, D. (2004). Task-Based Language Teaching. Cambridge University Press.
<https://www.cambridge.org>
10. Paltridge, B., & Starfield, S. (2012). English for Specific Purposes. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org>
11. Richards, J. C. (2006). Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org>
12. Qodirova, S. (2020). ESP yo'nalishida matn asosida o'qitish metodikasi. O'zbekistonda xorijiy tillar, 1(35), 75–80. <https://tillar.uz>